

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2023 - 2027

PvdA

**SOCIAAL VOOR
IEDEREEN.**

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2023 - 2027

**1. IEDEREEN BETAALBAAR
WONEN.**

**2. IEDEREEN EEN ACCEPTEBELE
ENERGIEREKENING.**

**3. MEER, BETAALBAAR EN
TOEGANKELIJK OV VOOR
IEDEREEN.**

VOORWOORD VAN DE LIJSTTREKKER

Deze verkiezingen gaan over de toekomst van de steden en dorpen van Gelderland. Hoe moet die toekomst er volgens u uit zien?

De PvdA kiest voor een Gelderland waarin iedereen betaalbaar kan wonen. Zodat jonge mensen weer een gezin kunnen stichten in de buurt waar zij zelf willen wonen. En gepensioneerden fijn van hun oude dag kunnen genieten in een warme, betaalbare woning die bij ze past. Dat starters een thuis vinden waarbij ze niet afhankelijk worden van huurbazen die de hoofdprijs vragen. En een goedkope koopwoning weer bereikbaar wordt voor mensen met een gewone baan.

De gestegen kosten en de torenhoge energieprijzen pakken we aan door een duurzame toekomst voor iedereen in Gelderland mogelijk te maken. Door tochtige huurwoningen te isoleren en fondsen voor huiseigenaren op te zetten om de woning op te knappen. En sportclubs, verenigingen, scholen, theaters en dorpshuizen helpen we door hun gebouwen energiezuiniger te maken.

En we maken de komende jaren geld vrij om te investeren in het openbaar vervoer. Juist méér betaalbaar OV, toegankelijk voor iedereen, met ontspannen arbeidsomstandigheden voor werknemers, in plaats van botte bezuinigingen. Want anders raken dorpen, kernen en stadswijken straks onbereikbaar met het OV.

De PvdA vindt dat iedereen een fijne en leefbare plek om te wonen verdient. Met een goede school en een bieb in de buurt, ontspanning, cultuur en sport, voor jong en oud.

Wij staan voor eerlijke kansen voor iedereen. Voor vertrouwen in elkaar. Voor een Gelderland waar we samen werken aan oplossingen en waar alle mensen meetellen.

Sociaal voor iedereen. Stem 15 maart PvdA.

Peter Kerris, lijsttrekker

PETER KERRIS

INHOUD

EEN BETAALBARE WONING VOOR IEDEREEN. 5

IEDEREEN WARM, NIEMAND ARM: HET SOCIAAL ISOLATIEOFFENSIEF.

ENERGIEREKENING OMLAAG. 7

VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR MENSEN OP DE VLUCHT. 9

IEDERE GELDERLANDER HEEFT RECHT OP GOED WERK EN EEN ZINVOL BESTAAN. 11

EEN EERLIJKE ECONOMIE. 13

EEN GEZONDE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN. 15

SCHOON DRINKWATER VOOR IEDEREEN. 17

VERANTWOORDELIJKHEID VOOR LANDBOUW EN NATUUR. 19

SCHONE ENERGIE VOOR IEDEREEN. 21

VEILIG, BETAALBAAR EN SNEL VAN A NAAR B IN GELDERLAND. 23

KLEUR AAN HET LEVEN: KUNST, CULTUUR, SPORT EN BEWEGEN. 26

BRUISENDE DORPEN EN STEDEN. 29

IN GELDERLAND KAN IEDEREEN ZICHZELF ZIJN. 31

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR BETROUWBAAR BESTUUR. 33

VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR FINANCIËLE DEGELIJKHEID. 35

EEN BETAALBARE WONING VOOR IEDEREEN.

Iedere Gelderlander heeft recht op een betaalbare, kwalitatieve en duurzame woning. Wonen is een grondrecht, een eerste levensbehoefte. Juist daarom zorgen we met elkaar voor voldoende woonruimte voor iedereen.

De Partij van de Arbeid vindt dat iedereen in Gelderland een fatsoenlijk dak boven het hoofd verdient. Maar er zijn veel te weinig woningen beschikbaar en de koop- en huurprijzen zijn te hoog.

Dat probleem zien we al langer. Daarom is de provincie op initiatief van de PvdA in 2020 gestart met het Actieplan Wonen. Samen zijn we de Gelderse woningzoekenden te hulp geschoten. Door slim te investeren, regels te versimpelen en experts in te zetten, hebben we het bouwen van woningen kunnen versnellen. Resultaat: de bouw van 29.000 extra woningen in heel Gelderland en meer betaalbare koop- en huurwoningen.

Maar dat is niet genoeg, investeren in volkshuisvesting blijft nodig. De bouwkosten stijgen, grond is duur, personeel is schaars en procedures ingewikkeld. Daarom hebben wij opnieuw een plan. Een plan voor een betaalbare woning voor iedere inwoner van Gelderland.

ONS PLAN VOOR EEN BETAALBARE WONING VOOR IEDEREEN:

- Waar het gemeenten en ontwikkelaars niet lukt om de goede woningen te bouwen, helpen we met provinciaal geld. We investeren vooral in sociale woningbouw en betaalbare koopwoningen (tot 250.000 euro).
- Om de stikstofuitstoot van de bouw van nieuwe wijken te kunnen compenseren voegen we nieuwe natuur toe.
- Samen met de Gelderse regio's zorgen we voor voldoende woningen voor mensen met behoefte aan zorg en ondersteuning.
- We gaan door met de inzet van verhuiscoaches. Zij helpen mensen die willen verhuizen naar bijvoorbeeld een kleinere woning. Dat versnelt de doorstroming en

geeft starters en gezinnen nieuwe kansen.

- We ondersteunen nieuwe vormen van bouwen: circulair, fabrieksmatig en biobased.
- We verbreden het programma SteenGoed Benutten: niet alleen het verbouwen van oude gebouwen tot nieuwe woningen, maar ook het aanpakken van hele wijken.
- Wij staan voor wijken waarin plaats is voor iedereen. Daarom vragen we van gemeenten in alle plannen sociale huurwoningen en betaalbare koopwoningen toe te voegen, juist ook in of bij wijken waar vooral dure woningen staan.
- Dit is niet vrijblijvend. Bouwen gemeenten geen of te weinig sociale huurwoningen of betaalbare koopwoningen dan grijpen we als provincie in.
- Leegstaande panden gaan we zo veel en zo snel mogelijk ombouwen tot betaalbare woningen.
- We starten met een woonfonds. Als koopwoningen die met provinciaal geld zijn gebouwd worden doorverkocht, wordt de waardeinstijging met dit fonds opgevangen. Ook voor de nieuwe eigenaar is de woning dan betaalbaar.
- Samen met de Gelderse woningcorporaties gaan we straat voor straat, wijk voor wijk woningen isoleren. Dat verbetert de leefkwaliteit en verlaagt de energierekening.
- De provinciale versnellingsteams blijven: de door de provincie betaalde experts zetten we in om knelpunten in ruimtelijke regels weg te nemen.
- We maken een plan om meer collectieve woonvormen mogelijk te maken en gaan in gesprek met organisaties om de bouw van het aantal seniorenwoningen te versnellen.
- Via de Gelderse Bouwacademie helpen we meer mensen te kiezen voor een mooie carrière in de bouw.

IEDEREEN WARM, NIEMAND ARM: HET SOCIAAL ISOLATIEOFFENSIEF. ENERGIEREKENING OMLAAG.

We moeten minder gas verbruiken. Daarover is geen twijfel mogelijk. Voor onze portemonnee én onze planeet. En niet in de laatste plaats om minder afhankelijk te zijn van landen als Rusland. De makkelijkste weg richting het verminderen van het gasverbruik is isoleren. Maar laat dat nu net voor mensen met een laag inkomen vaak een te grote investering zijn. Daarom is het tijd voor een sociaal isolatieoffensief.

Zeg je verduurzaming, dan zeg je subsidie. Voor een groen dak, zonnepanelen, warmtepompen en isoleren. Dat is goed besteed geld, want verduurzaming is nodig om onze planeet te redden. Maar een lagere energierekening, een leefbare wijk en meer comfort lijkt nu vooral bereikbaar voor mensen die het al goed hebben. Mensen met een eigen woning, ruimte om te investeren en tijd en energie om in dat woud van subsidies hun weg te vinden. Intussen vissen veel huurders, mensen met wat minder geld op de bank en zij die niet altijd hun weg weten naar de juiste hulp achter het net.

Dat moet anders. Want nu betalen de mensen die het toch al lastig hebben de rekening. Daarom staan wij voor het credo: iedereen warm, niemand arm. Want een warm huis en een betaalbare energierekening hoort iets te zijn van en voor ons allemaal.

ONS PLAN VOOR EEN DUURZAME WONING VOOR IEDEREEN:

- De afgelopen jaren hebben we samen met de Gelderse woningcorporaties de huizen met de slechtste energielabels verduurzaamd. Dat was een mooie eerste stap, maar we moeten verder. De lat gaat omhoog. In 2030 hebben alle Gelderse huurhuizen minimaal label B. Daarover maken we dwingende afspraken met corporaties, gemeenten en particuliere verhuurders.
- Samen met gemeenten zorgen we voor een eenvoudi-

ge, renteloze lening voor inwoners met een inkomen tot tweemaal modaal zodat iedereen kan investeren in het verduurzamen van zijn woning.

- Veel loopt nu nog langs en door elkaar heen. Er zijn te veel regelingen, potten en subsidies. Dat is niet efficiënt, kost tijd en geld. Daarom willen we meer provinciale regie. Straat voor straat gaan we inwoners helpen: wat is voor die straat nu de beste aanpak. En natuurlijk beginnen we in die wijken waar de minst energiezuinige woningen staan.
- Er komt een Gelders kennisnetwerk energiearmoede om inwoners, organisaties en gemeenten te helpen bij het voorkomen én verminderen van energiearmoede.

VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR MENSEN OP DE VLUCHT.

Eén op de honderd wereldburgers is op dit moment op de vlucht. Voor oorlog en geweld. Voor armoede of klimaatverandering. Deze mensen verdienen onze hulp: fatsoenlijke opvang en een kans op een mooie, veilige toekomst. Hier of elders. Dat betekent dat we mensen helpen als ze willen terugkeren naar hun land van herkomst. Maar ook dat we zorgen voor een woning en een baan voor hen die blijven.

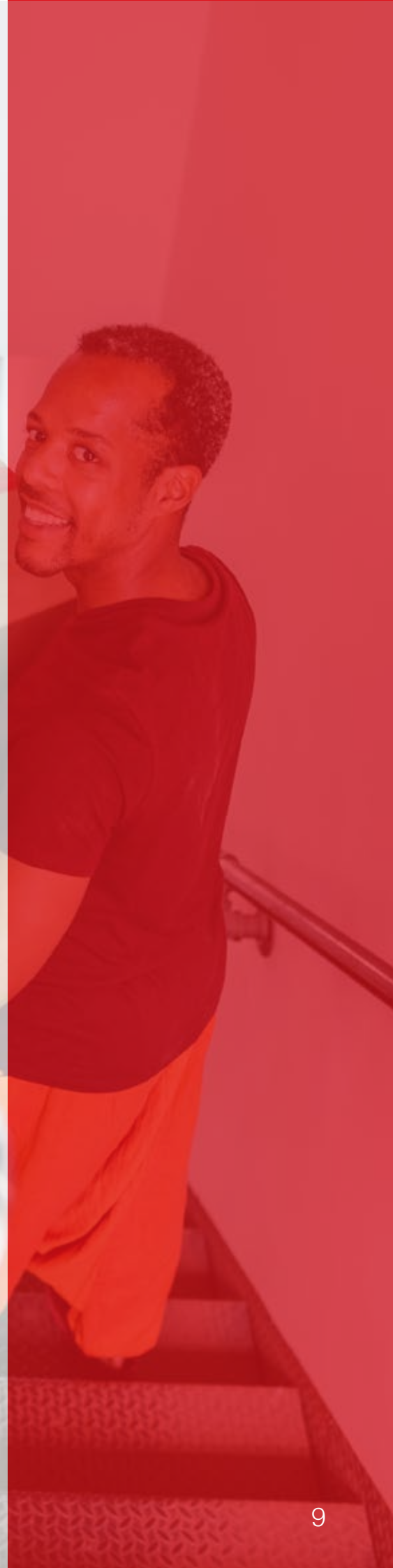
De Nederlandse asielopvang verkeert in een noodtoestand. Dat vraagt om scherpe maatregelen en stevige keuzes. Nu. Provincies hebben daarbij een belangrijke rol: zij coördineren de samenwerking tussen gemeenten, om zo te zorgen voor voldoende opvanglocaties.

De Partij van de Arbeid staat pal voor deze verantwoordelijkheid. Maar we zien ook dat het draagvlak onder druk staat. Te veel mensen zijn op zoek naar een betaalbaar huis of een fatsoenlijke baan. Alleen als we die onzekerheden het hoofd bieden, weten we zeker dat het draagvlak voor het opvangen én opnemen van mensen in onze Gelderse gemeenschap niet verder afbrokkelt. Tegen die krachten die ons uit elkaar willen spelen zeggen we: of het nu gaat om statushouders of spoedzoekers, starters of senioren, een verpleegkundige uit Syrië of een timmerman uit Doetinchem: voor iedereen is plek en we hebben iedereen nodig.

Juist daarom helpt de provincie actief bij de integratie van nieuwkomers. Zodat iedereen zijn of haar plek vindt. In de wijk, op de arbeidsmarkt en in de Gelderse samenleving.

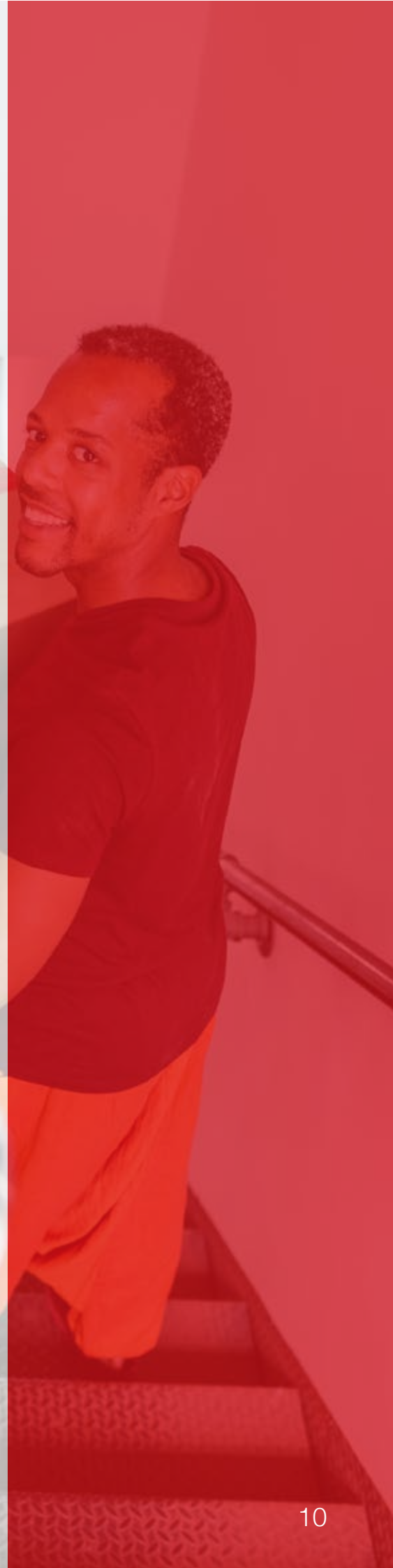
ONS PLAN VOOR EEN TOEKOMSTGERICHTE OPVANG VAN VLUCHTELINGEN:

- Of het nu gaat om het opvangen van vluchtelingen of het huisvesten van statushouders staan we met elkaar voor een gedeelde verantwoordelijkheid. Juist van gemeenten die nog te weinig hebben bijgedragen verwachten we als eerste actie. In het uiterste geval treden

we dwingend op tegen die gemeenten die weigeren hun taken uit te voeren.

- Die gemeenten die veel mensen opvangen steken we waar nodig de helpende hand toe. En om het draagvlak in gemeenten te vergroten helpen we actief bij het realiseren van meer kleinschalige opvanglocaties.
- Om op korte termijn meer woningen te realiseren gaat de provincie zelf flexwoningen kopen. Deze plaatsen we zo veel mogelijk op braakliggende grond in dorpen en steden. Op die manier bieden we statushouders, starters en spoedzoekers zo snel mogelijk een dak boven het hoofd.
- Een actief provinciaal grondbeleid kan ervoor zorgen dat deze woningen juist ook in sociaal-economisch sterkere wijken geplaatst worden.
- We richten een provinciaal fonds op om corporaties in staat te stellen bij renovatie van wijken goed te kijken naar het aantal woningen dat teruggebouwd wordt. Is er op dezelfde ruimte meer mogelijk? Als het antwoord op die vraag ja is, dan biedt dit fonds daarvoor de financiële ruimte.
- Omdat we weten dat een baan de beste route is richting een fijne toekomst breiden we het Gelders traineeship voor statushouders uit. We gaan actief plekken en opdrachten werven bij bedrijven en gemeenten.

IEDERE GELDERLANDER HEEFT RECHT OP GOED WERK EN EEN ZINVOL BESTAAN.

Door heel onze provincie werken mensen met hoofd, hart en handen aan een mooie toekomst voor ons allemaal. Er zijn meer banen dan ooit. Juist daarom is het onverteerbaar dat er nog zo veel mensen langs de kant staan. Voor iedereen die wil en kan werken moet op de Gelderse arbeidsmarkt een plekje zijn.

Een goede baan is zo veel meer dan een maandelijks salaris. Goed werk geeft zekerheid én perspectief. Goed werk geeft ruimte jezelf te ontwikkelen en bied mogelijkheden om iets bij te dragen aan de samenleving. Goed werk is het fundament onder een vitale economie en zinvol bestaan voor ons allemaal.

De afgelopen jaren hebben we als PvdA laten zien dat goed werk ook een onderwerp is van provinciale politiek. Ook wij kunnen samen met andere overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties meebouwen aan goed werk voor iedereen. Daar gaan we natuurlijk mee door, want iedere Gelderlander heeft recht op goed werk en een zinvol bestaan.

ONS PLAN VOOR GOED EN ZINVOL WERK VOOR ALLE GELDERLANDERS:

- We belonen zekerheid. Bij elk project waar de provincie financieel aan bijdraagt stellen we als voorwaarde dat werknemers een eerlijk salaris en fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden hebben.
- We geven zelf het goede voorbeeld. Iedere werknemer van de provincie verdient minimaal 14 euro per uur en een vast contract is de norm.
- Er komt een bonus van 5000 euro voor startende bedrijven die gelijk willen investeren in duurzaamheid.
- We maken geld vrij om de komende vier jaar met alle arbeidsmarktregio's verenigd in het Gelrepact de tekorten in vitale sectoren als bouw, onderwijs en zorg aan te pakken.

-
- Mensen met een arbeidsbeperking hebben recht op werk. Daarom investeren we samen met gemeenten in het uitbouwen sociale werkbedrijven tot moderne ontwikkelbedrijven. Werkzoekenden met een beperking komen in dienst van deze bedrijven om via beschut werk en ondersteuning zo mogelijk te kunnen doorstromen naar reguliere werkgevers. In iedere arbeidsmarktregio komt ten minste een sociaal ontwikkelbedrijf.
 - In veel belangrijke sectoren zijn er te weinig gekwalificeerde medewerkers. Daarom willen we als provincie blijven inzetten op samenwerking van overheden, ondernemers en onderwijs. Op elke school en op elk schoolniveau is er ruimte voor goed techniekonderwijs en een logische verbinding met de beroepspraktijk.
 - Alle Gelderse Statushouders krijgen op het moment dat ze een plek krijgen in een gemeente de mogelijkheid stage te lopen in een sector waar tekorten zijn: techniek, zorg en onderwijs.

EEN EERLIJKE ECONOMIE.

Gelderland telt veel internationale werknemers. Zij werken niet alleen in bijvoorbeeld de bouw en voedselproductie, maar ook in wetenschap en gezondheidszorg. Het gaat om meer dan zestigduizend mensen per jaar die een belangrijke bijdrage leveren aan onze Gelderse economie. Zij hebben recht op fatsoenlijke huisvesting. Maar ook dat legt extra druk op het toch al krappe woningaanbod.

Wij staan voor een regionale economie waarin het welzijn van alle Gelderlanders centraal staat. Te lang hebben we economische groei belangrijker gevonden dan een gezonde leefomgeving, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden en eerlijke verdeling van de welvaart. Dat kan en moet anders. Veel maatschappelijke activiteiten zijn ondenkbaar zonder vrijwilligers, mensen hebben tijd en ruimte nodig om voor elkaar te zorgen en in een tijd van stijgende tekorten aan gekwalificeerde medewerkers is het onverteerbaar dat er mensen langs de kant staan.

Daarom zetten we in op brede welvaart: economische groei, een gezonde leefomgeving, een eerlijke arbeidsmarkt en fatsoenlijke woon- en werkomstandigheden voor iedereen. Of je hier nu een seizoen, een paar jaar of een leven lang werkt en woont.

ONS PLAN VOOR EEN ECONOMIE DIE WERKT VOOR ONS ALLEMAAL:

- Brede welvaart is de norm bij alles wat we als provincie doen. Daarom gaan we onderzoek doen naar het welzijn van bewoners van wijken, dorpen en gemeenten. Zodat we weten waar provinciale investeringen het meeste effect hebben.
- Er komt een Gelders keurmerk voor fatsoenlijke huisvesting van internationale medewerkers. De normen en aanbevelingen van het Aanjaagteam (de commissie-Roemer) zijn daarvoor de basis. Handhaving van die regels wordt een provinciale verantwoordelijkheid.
- Huisvesting van grote groepen internationale medewerkers mag niet ten koste gaan van de leefbaarheid in toch al kwetsbare wijken. Het regionale bedrijfsleven

is verantwoordelijk voor zowel fatsoenlijke huisvesting van mensen als de leefbaarheid in wijken waar mensen gehuisvest worden.

- Iedereen die in Nederland werkt, verdient een eerlijk loon tegen fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden. Dit uitgangspunt is bepalend als bedrijven zoeken naar mogelijkheden voor huisvesting van internationale medewerkers.
- Samen met gemeenten werken we aan circulaire ambachtscentra. Elke gemeente heeft er voor 2028 minstens één. In deze centra gaan ook mensen vanuit de sociale ontwikkelbedrijven aan de slag.
- We zijn kritisch als het gaat om bedrijven die veel ruimte nodig hebben zoals grote logistieke centra. Goede werkgelegenheid en duurzaam ruimtegebruik zijn belangrijke eisen die we stellen aan nieuwe bedrijvigheid. Waar mogelijk verbinden we wonen, werken en openbaar vervoer met elkaar.
- Recreatie en toerisme zijn belangrijk voor een vitale economie en een ontspannen bevolking.

EEN GEZONDE LEEFOMGEVING VOOR IEDEREEN.

Iedereen in Gelderland heeft recht op een gezonde leefomgeving. Het kan en mag niet zo zijn dat het aantal gezonde levensjaren van iemand afhankelijk is van de plek waar hij woont. Er is meer evenwicht nodig tussen het beschermen van de leefomgeving van inwoners en de ruimte die mobiliteit, economie en landbouw vragen. Samen met de omgevingsdiensten staat de provincie voor een gezonde omgeving voor iedereen.

Zorgen van inwoners over die omgeving nemen we serieus. Of het nu gaat om de slibverwerking bij Zutphen, de papierfabriek in Renkum of de biomassacentrale in Arnhem. Niet alles kan en niet alles kan overal. Vaak is het een combinatie van industrie, wegverkeer en andere functies in de omgeving die zorgen voor een stapeling van hinder en overlast. Dan is het zaak dat de provincie het evenwicht bewaakt tussen economie en werk, mobiliteit en bereikbaarheid én een goed woon- en leefklimaat.

Fijn wonen betekent namelijk ook ruimte om je heen, natuur in de buurt, schone lucht een goede balans tussen stilte en vertier. Een landschap dat het waard is om op de fiets of te voet te verkennen. Waar voldoende ruimte is om de overvloedige regenval of juist weken van droogte op te kunnen vangen die ons klimaat steeds vaker voor ons in petto heeft. En omdat een boom meer koelte biedt dan tien airconditioners, hebben we aandacht voor voldoende groen in dorpen en steden. Verstedelijking mag niet langer een synoniem zijn voor verstening.

ONS PLAN VOOR EEN GEZONDE LEEF- OMGEVING:

- In elk nieuw provinciaal plan staat een paragraaf over gezonde leefomgeving: wat betekenen deze plannen voor gezondheid, welbevinden en geluk van direct omwonenden. Zo is voor inwoners duidelijk welke belangen er spelen en welke afwegingen er gemaakt worden. Elk plan hoort bovendien de komende eeuw klimaatbe-

stendig te zijn.

- De Gelderse omgevingsdiensten komen meer naast inwoners te staan als hoeders van een gezonde leefomgeving. Er wordt geïnvesteerd in capaciteit en competentie: meer en beter opgeleide toezichthouders en handhavers.
- Bij vergunningen voor industriële en agrarische bedrijven geven we niet meer ruimte dan nodig is voor een goede bedrijfsvoering. Ongebruikte ruimte in vergunningen wordt verminderd om te voorkomen dat bedrijven kunnen uitbreiden zonder goede afweging van de gevolgen voor de leefomgeving.
- Er komt een Gelderse norm voor de hoeveelheid groen en water bij nieuwbouwprojecten en om bestaande wijken te vergroenen planten we de komende jaren 500.000 bomen en struiken in dorpen en steden.
- Voetgangers en fietsers krijgen bijzondere aandacht bij het aanleggen van nieuwe wegen, net als de verbinding van inwoners met natuur en recreatie.
- Zolang het onderzoek over de relatie tussen de aanwezigheid van geitenhouderijen en de volksgezondheid niet is afgerond, blijven de regels over geen nieuwe geiten in Gelderland zoals ze zijn.

SCHOON DRINKWATER VOOR IEDEREEN.

Schoon drinkwater lijkt zo vanzelfsprekend, maar vraagt voortdurend aandacht en bescherming. Gelderland kent omvangrijke waterwingebieden, belangrijk voor onze drinkwatervoorziening. Bedrijven halen grote hoeveelheden water uit de grond, bijvoorbeeld om het land te beregenen of installaties te koelen. Daar wordt amper voor betaalt, mede omdat we er lang vanuit gingen dat water in Nederland altijd in overvloed beschikbaar is. Eerder te veel dan te weinig.

Die tijden zijn voorbij. Terwijl de vraag naar drinkwater stijgt zijn de zomers droger, daalt het waterpeil en vallen rivieren op momenten bijna droog. De gevolgen daarvan dragen we samen, dus is het ook aan ons allemaal om watertekorten te voorkomen. Daarom zetten we in op waterbesparing bij burgers en bedrijven, willen we een eerlijke prijs voor gebruik van (grond)water en wijzen we nieuwe drinkwaterzoekgebieden aan.

Desondanks blijft Gelderland een waterrijke provincie. Tal van rivieren, stromen en meren zorgen voor verkoeling en vertier. Ondanks toenemende droogte blijft ook waterveiligheid daarom een belangrijk aandachtspunt.

ONS PLAN VOOR VOLDOENDE SCHOON DRINKWATER EN GOEDE WATERVEILIG- HEID:

- We gaan grootverbruikers van water (meer dan 150.000 m³ per jaar) stimuleren om hun waterverbruik te verminderen. Bij nieuwe vergunningen vragen we een waterbespaarplan en we gaan periodiek toetsen of bedrijven zich daaraan houden.
- We dringen er bij de rijksoverheid op aan om het onttrekken van grote hoeveelheden (grond)water eerlijker te belasten.
- We stimuleren grote bedrijven in nabijheid van rivieren om oppervlaktewater te gaan gebruiken in plaats van grondwater.
- Bij alle ruimtelijke plannen bekijken we of er voldoen-

de aandacht is voor water. Voldoende waterberging en het aanwijzen van overloopgebieden zijn belangrijk omdat het verhogen van dijken nooit de enige oplossing kan zijn om onze voeten droog te houden.

- We bevorderen een goede omgang van inwoners met water. Van het afkoppelen van hemelwater en het gebruik van regentonnen tot het vergroenen van tuinen en het besparen van drinkwater.
- We willen gratis drinkwaterpunten openen in de Gelderse binnensteden.
- We stimuleren schoolzwemmen, zodat jonge inwoners in onze waterrijke provincie veilig zijn in en om het water. Ook komt er een provinciale campagne veilig varen, want op onze drukke wateren is het belangrijk dat mensen weten wat ze doen.

VERANTWOORDELIJKHEID VOOR LANDBOUW EN NATUUR.

Ook in Gelderland is het evenwicht tussen landbouw en natuur verstoord. Een overdaad aan stikstof in de lucht laat brandnetels en bramenstruiken floreren ten koste van andere planten, maakt grasland van heidevelden en verzwakt vogels door kalkgebrek. Onze kwetsbare natuur moet beter worden beschermd, te beginnen met de Veluwe.

Voor de Partij van de Arbeid is duidelijk dat we moeten toewerken naar nieuwe vormen van landbouw en veeteelt. De agrarische sector zal op kleinere schaal moeten gaan produceren. Minder nadruk op goedkope productie voor de export, meer ruimte voor agrarisch natuurbeheer. Innovatieve bedrijven laten zien dat het kan. Ook nu al. Deze bedrijven kunnen als voorbeeld dienen. Om meer bedrijven die route te laten volgen moeten we zoeken naar nieuwe verdienmodellen. Zo moeten boeren voor maatschappelijke diensten als natuurbeheer gewoon fatsoenlijk betaald worden.

De zoektocht naar een nieuwe balans tussen agrarische bedrijvigheid en gezonde natuur is lang maar kent een duidelijk eindpunt. De toekomst is aan kleinschaliger, lokale bedrijven die in evenwicht werken met natuur en landschap. Maar dit vraagt ook iets van consumenten, bijvoorbeeld in de overgang naar een meer plantaardig dieet. En het vraagt iets van de overheid, want het platteland heeft niets aan een woud van regels, subsidies en plannen. De provincie heeft hier een belangrijke rol te spelen.

Gezonde natuur betekent ten slotte ook een gezonde wildstand. Gelderland heeft naast groot wild ook steeds meer grote roofdieren als de wolf in de provincie. Daardoor komt het bestaande wildbeheer onder druk te staan. Er is een wildbeheereenheid nodig die op zoek gaat naar een nieuw evenwicht.

ONS PLAN VOOR LANDBOUW EN NATUUR IN EVENWICHT:

- We gaan door met de Gelderse stikstofaanpak: grote uitstoters uitkopen, herstel en bescherming van natuur, aanpak van droogte.
- We voltooien het Gelders natuurnetwerk, zodat er een aaneengesloten netwerk van natuur ontstaat waarbinnen (groot)wild zich kan verspreiden. Dat is goed voor de wildstand en de biodiversiteit.
- We gaan agrarisch natuurbeheer financieren. Als boeren een rol pakken in het beheer van houtopstallen, verbindingzones en brede bermen hoort daar een vergoeding tegenover te staan.
- Er komt een transitiefonds voor agrariërs die willen toewerken naar een natuurinclusieve, extensieve bedrijfsvoering. Bedrijven die hierin vooroplopen krijgen een voorbeeldrol. Ook willen we investeren in nieuwe bedrijven die agrarische producten naar de lokale markt brengen.
- De wildbeheereenheid gaat actief werken aan een natuurlijk evenwicht tussen wilde grazers en roofdieren.
- Bodem en water worden centrale waarden bij de veranderingen in het buitengebied. De kwaliteit van de bodem moet worden versterkt en water moet in gebieden als de Achterhoek langer worden vastgehouden om droogte te bestrijden.
- Natuur is een waarde in zichzelf, maar natuur doet ook iets met mensen. Daarom willen we dat alle Gelderse natuurgebieden toegankelijk zijn en blijven. Maar we vragen ook aandacht voor knelpunten in populaire gebieden als de Veluwe en de Veluwezoom.

SCHONE ENERGIE VOOR IEDEREEN.

De verduurzaming van de Gelderse energievoorziening gaat snel. Dat zien we in het landschap, waar steeds meer zonneparken en windmolens om ruimte vragen. Desondanks gaan we niet snel genoeg. Het aandeel duurzame energie in het totale verbruik blijft met zeven procent relatief laag. Ook energiebesparing gaat niet snel genoeg. In 2020 waren we pas halverwege met het halen van onze doelstellingen voor 2030. Dat lijkt ver weg, maar is dichterbij dan we denken. Daarom wordt de vraag steeds vaker gesteld of alleen inzetten op duurzame bronnen als zon en wind voldoende zal zijn. De discussie over kernenergie is terug, ook in Gelderland.

De PvdA zal niet tornen aan de doelen voor 2030 en 2050. Niets doen is geen optie, maar de verandering van het landschap en stevige inzet op het besparen en beter verdelen van energie vraagt intussen veel van overheden, ondernemers en inwoners. Juist daarom is goed overleg, betrokkenheid van alle belanghebbenden en een eerlijke vergoeding in geval van hinder belangrijk. De rekening van de benodigde investeringen leggen we vaker bij vermogende grootverbruikers van energie, Mensen met minder financiële slagkracht helpen we juist bij het verduurzamen van woning en vervoer. Schone energie is iets van en voor ons allemaal.

ONS PLAN VOOR EEN EERLIJKE OVERGANG NAAR SCHONE ENERGIE:

- Er komen meer windmolens in Gelderland, maar wel onder strenge voorwaarden. Omwonenden moeten meeprofiteren en normen voor geluid en slagschaduw zijn streng om een gezonde leefomgeving te garanderen.
- We gaan verstandig om met de schaarse ruimte in onze provincie én op het elektriciteitsnet. Daarom willen we opwek van zon- en windenergie zo veel mogelijk clusteren en verschillende bronnen zo veel mogelijk aansluiten op een netaansluiting (cable-pooling).
- We willen niet meer biomassacentrales dan er op dit moment in procedure zijn voor en vergunning. Dat is in

lijn met het beleid van de afgelopen jaren.

- Alle bedrijfspanden moeten voor 2030 voorzien zijn van zonnepanelen. De provincie helpt bedrijven daarbij, de omgevingsdiensten zien erop toe dat het ook daadwerkelijk gebeurt.
- Zonnepanelen leggen we bij voorkeur op daken en niet op schaarse grond. Kan het echt niet anders, dan moet een zonnepark altijd gecombineerd worden met andere functies zoals natuurontwikkeling of parkeren.
- Naast het verminderen van de uitstoot van CO₂ maken we ook werk van het tegengaan van de uitstoot van methaan. Dit broeikasgas is op korte termijn viermaal zo sterk als CO₂ en versnelt het broeikaseffect dus enorm. We maken hierover concrete afspraken met agrariërs en industrie.
- Er komt een fonds om maatschappelijk vastgoed te verduurzamen, zodat Gelderse dorpen en steden ruimte blijven houden voor een bruisend verenigingsleven. We gebruiken hierbij de kennis en ervaring van het programma SteenGoed Benutten.

VEILIG, BETAALBAAR EN SNEL VAN A NAAR B IN GELDERLAND.

Goede bereikbaarheid is een voorwaarde om mee te kunnen doen in de samenleving. Bewoners moeten zich makkelijk, veilig en betaalbaar door Gelderland kunnen bewegen. Daarvoor is een goede mix van mobiliteitsoplossingen nodig: lopen, fietsen, gebruik van auto, bus en trein. Dat vraagt een infrastructuur die al deze vervoersbewegingen een veilige plaats geeft.

Als PvdA hebben we verkeersveiligheid op de provinciale politieke agenda gezet. Samen met inwoners en lokale politici hebben we een lijst opgesteld met gevaarlijke kruispunten, deze worden de komende jaren aangepakt en op verschillende provinciale wegen is de maximumsnelheid verlaagd. Veiligheid blijft voor ons ook de komende jaren prioriteit als de Gelderse wegen door het bouwen van veel extra woningen steeds drukker worden.

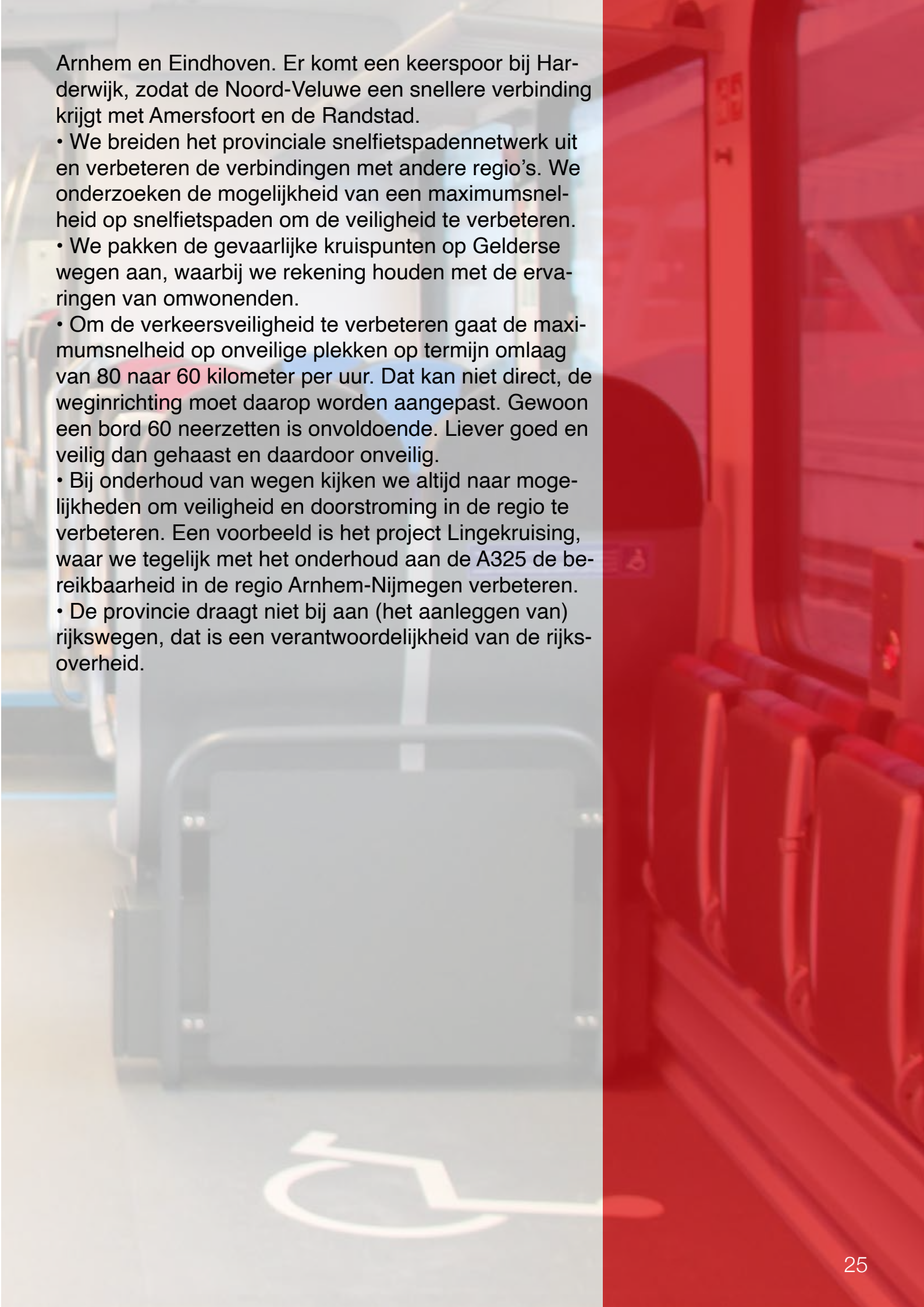
Om die extra drukte op te vangen en heel de provincie voor iedereen bereikbaar te houden is goed openbaar vervoer van levensbelang. Maar het OV staat onder enorme druk. Als er geen extra geld bijkomt, is vershraling onvermijdelijk en zijn hele dorpen straks niet langer bereikbaar met de bus. In goede tijden waren de winsten voor internationale investeerders, maar tijdens en na de corona-pandemie moest de overheid bijspringen. De problemen met de Chinese bussen van Keolis hadden grote gevolgen, van stijgend ziekteverzuim onder chauffeurs tot ontevreden reizigers. Dit soort problemen maakt de vraag of we ons openbaar vervoer wel op de juiste manier aanbesteden alleen maar urgenter. Voor ons is duidelijk: er is meer overheidsregie nodig om betaalbaar en betrouwbaar openbaar vervoer te garanderen voor heel Gelderland.

Alleen met het OV als volwaardig alternatief voor de auto en steeds betere en snellere fietsverbindingen kunnen we de vervoersknelpunten in onze provincie oplossen. De provincie geeft wat ons betreft de komende jaren prioriteit aan veiligheid en onderhoud van bestaande wegen boven investeringen in nieuw asfalt,

zeker als er een betaalbaar en schoon alternatief zoals het verbeteren van OV- en fietsverbindingen voorhanden is.

ONS PLAN VOOR VEILIG, BETAALBAAR EN BETROUWBAAR VERVOER IN GELDERLAND:

- De PvdA vindt dat het budget voor het regionale vervoer omhoog moet om het OV-net op hetzelfde niveau te houden. Daarbij hebben we extra aandacht voor buslijnen in het buitengebied, waar geen alternatieven beschikbaar zijn.
- Om het gebruik van het OV te stimuleren, gaan we experimenteren met het verlagen van de tarieven zoals in bijvoorbeeld Duitsland en Luxemburg. Dat vraagt nu een investering, maar draagt bij aan de betaalbaarheid op lange termijn.
- Om de sociale veiligheid in het OV te vergroten maken we het noodnummer van de NS ook beschikbaar voor reizigers in het regionale OV.
- Bij de aanbesteding van busvervoer zijn de arbeidsomstandigheden van de chauffeurs een harde eis. Een goed salaris en fatsoenlijke arbeidsverhoudingen zijn een harde voorwaarde, vakbonden zijn gesprekspartners bij de keuze voor een vervoerder.
- Bij de aanschaf van nieuw materieel is niet alleen de prijs leidend, maar ook de herkomst en betrouwbaarheid van de producent. Liever een iets duurdere, maar wel betrouwbare Europese bus dan een herhaling van de problemen bij Keolis. We onderzoeken de oprichting van een Gelders OV-voertuigen bedrijf.
- We pleiten tegen het openen van Lelystad Airport vanwege de nadelige gevolgen voor de Gelderse leefomgeving. In plaats daarvan willen we investeringen van het rijk in het internationale treinverkeer. De directe verbinding tussen Apeldoorn en Berlijn willen we behouden en we zetten in op de versterking van Arnhem als internationaal spoorknooppunt. De verbinding tussen Nijmegen en Kleve moet worden hersteld en we verbeteren het busverkeer tussen Gelderland en Duitsland.
- Om de bereikbaarheid van Wageningen te verbeteren willen we een HOV verbinding met Ede en Arnhem. Met Brabant en Limburg pleiten we bij het rijk voor de elektrificatie van de Maaslijn en een directe intercity tussen

Arnhem en Eindhoven. Er komt een keerspoor bij Harderwijk, zodat de Noord-Veluwe een snellere verbinding krijgt met Amersfoort en de Randstad.

- We breiden het provinciale snelfietspadennetwerk uit en verbeteren de verbindingen met andere regio's. We onderzoeken de mogelijkheid van een maximumsnelheid op snelfietspaden om de veiligheid te verbeteren.
- We pakken de gevaarlijke kruispunten op Gelderse wegen aan, waarbij we rekening houden met de ervaringen van omwonenden.
- Om de verkeersveiligheid te verbeteren gaat de maximumsnelheid op onveilige plekken op termijn omlaag van 80 naar 60 kilometer per uur. Dat kan niet direct, de weginrichting moet daarop worden aangepast. Gewoon een bord 60 neerzetten is onvoldoende. Liever goed en veilig dan gehaast en daardoor onveilig.
- Bij onderhoud van wegen kijken we altijd naar mogelijkheden om veiligheid en doorstroming in de regio te verbeteren. Een voorbeeld is het project Lingekruising, waar we tegelijk met het onderhoud aan de A325 de bereikbaarheid in de regio Arnhem-Nijmegen verbeteren.
- De provincie draagt niet bij aan (het aanleggen van) rijkswegen, dat is een verantwoordelijkheid van de rijksoverheid.

KLEUR AAN HET LEVEN: KUNST, CULTUUR, SPORT EN BEWEGEN.

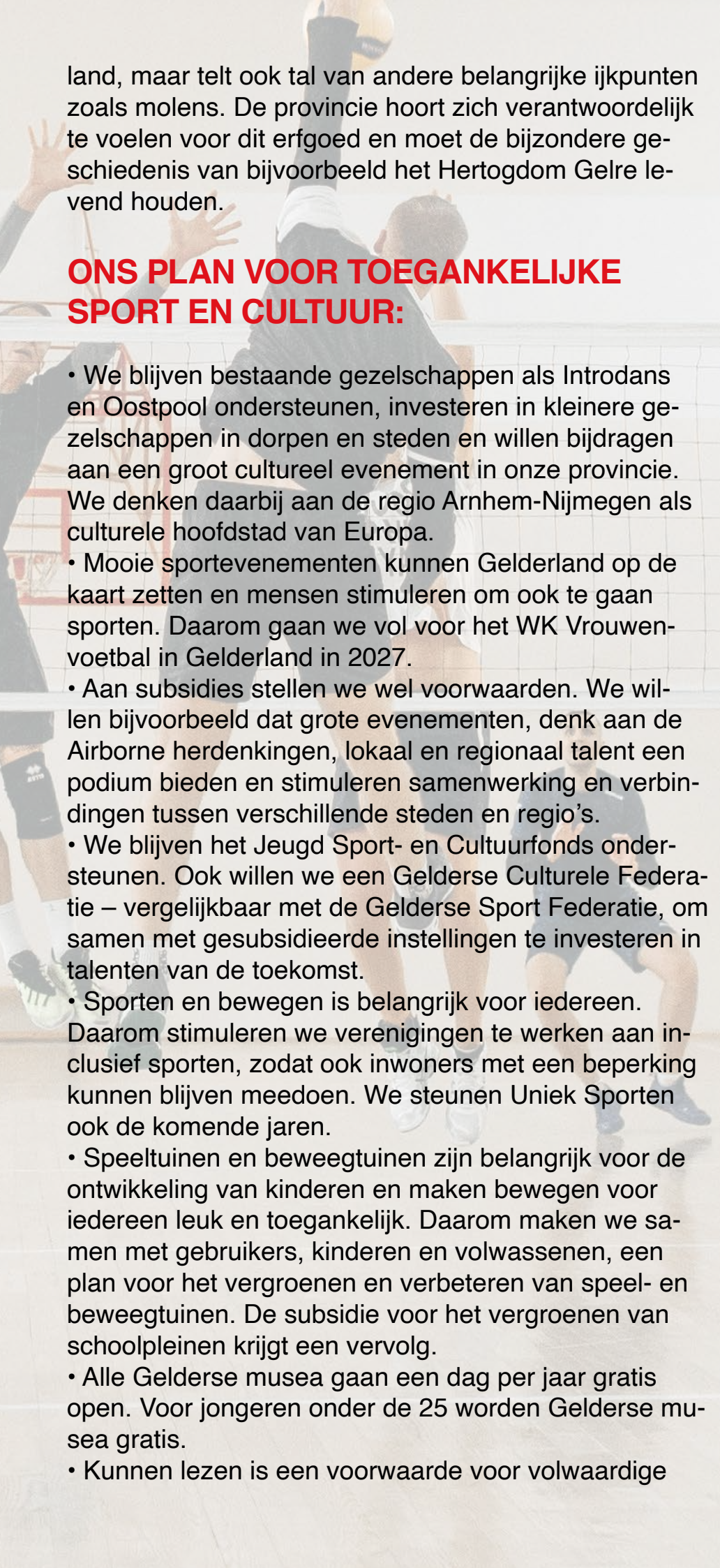
Een liedje dat de herinnering aan een dierbare terugbrengt. Of aan dat ene festival waar je ooit verliefd werd. Het theaterstuk dat je net het zetje geeft om iets anders te gaan doen doordat de juiste vragen worden gesteld. Kunst en cultuur vertellen je iets over jezelf en je omgeving, houden een spiegel voor en bevragen vaste patronen en gebruiken. En zorgen voor een mooie avond uit. Net als sporten en bewegen zijn kunst en cultuur een onmisbaar onderdeel van onze levens.

Sporten en bewegen is gezond. Dat begint met veilig buitenspelen en blijft belangrijk tot op hoge leeftijd. Toch sporten zowel kinderen als ouderen steeds minder. Die trend kunnen we keren. Er staat een geweldige infrastructuur in onze provincie, van sportverenigingen tot clubjes die samen bewegen, van topsportfaciliteiten tot trapveldjes. Samen met maatschappelijke organisaties en verenigingen gaan we aan de slag om sporten en bewegen voor iedereen toegankelijk te maken en te houden.

Of het nu gaat om sporten en bewegen of kunst en cultuur, de waarde ervan neemt toe als iedereen eraan kan meedoen. Geldgebrek mag nooit een reden zijn om niet naar het theater te gaan of kinderen het lidmaatschap van de voetbalvereniging te moeten ontzeggen. Iedereen moet mee kunnen doen, of je nu rijk of arm bent, jong of oud, met een goede of kwetsbare gezondheid. Het jeugdsportfonds en jeugdcultuurfonds speelt hierbij een cruciale rol en deze fondsen blijven we als provincie dan ook steunen.

In dorpen en steden staan voorzieningen intussen onder druk. De oplopende energieprijzen maken het voor verenigingen en instellingen soms lastig de deuren open te houden. Met het Gelders Winterfonds, dat er mede op ons initiatief kwam, schieten we te hulp. Maar ook op de langere termijn moeten we verenigingen en instellingen helpen met het verduurzamen van gebouwen. Ook blijven we investeren in ons erfgoed. Gelderland is de provincie met de meeste kastelen van Neder-

land, maar telt ook tal van andere belangrijke ijkpunten zoals molens. De provincie hoort zich verantwoordelijk te voelen voor dit erfgoed en moet de bijzondere geschiedenis van bijvoorbeeld het Hertogdom Gelre levend houden.

ONS PLAN VOOR TOEGANKELIJKE SPORT EN CULTUUR:

- We blijven bestaande gezelschappen als Introdans en Oostpool ondersteunen, investeren in kleinere gezelschappen in dorpen en steden en willen bijdragen aan een groot cultureel evenement in onze provincie. We denken daarbij aan de regio Arnhem-Nijmegen als culturele hoofdstad van Europa.
- Mooie sportevenementen kunnen Gelderland op de kaart zetten en mensen stimuleren om ook te gaan sporten. Daarom gaan we vol voor het WK Vrouwen-voetbal in Gelderland in 2027.
- Aan subsidies stellen we wel voorwaarden. We willen bijvoorbeeld dat grote evenementen, denk aan de Airborne herdenkingen, lokaal en regionaal talent een podium bieden en stimuleren samenwerking en verbindingen tussen verschillende steden en regio's.
- We blijven het Jeugd Sport- en Cultuurfonds ondersteunen. Ook willen we een Gelderse Culturele Federatie – vergelijkbaar met de Gelderse Sport Federatie, om samen met gesubsidieerde instellingen te investeren in talenten van de toekomst.
- Sporten en bewegen is belangrijk voor iedereen. Daarom stimuleren we verenigingen te werken aan inclusief sporten, zodat ook inwoners met een beperking kunnen blijven meedoen. We steunen Uniek Sporten ook de komende jaren.
- Speeltuinen en beweegtuinen zijn belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen en maken bewegen voor iedereen leuk en toegankelijk. Daarom maken we samen met gebruikers, kinderen en volwassenen, een plan voor het vergroenen en verbeteren van speel- en beweegtuinen. De subsidie voor het vergroenen van schoolpleinen krijgt een vervolg.
- Alle Gelderse musea gaan een dag per jaar gratis open. Voor jongeren onder de 25 worden Gelderse musea gratis.
- Kunnen lezen is een voorwaarde voor volwaardige

deelname in de samenleving. Daarom gaan we samen met de Gelderse bibliotheken de komende vier jaar 5000 mensen helpen met het verbeteren van hun taalniveau.

- Zorgverzekeraars willen liever niet met verschillende gemeenten om tafel. Daarom nemen we als provincie de regie in het gesprek over positieve gezondheid en de waarde van sport en bewegen.
- Met beheerders van cultureel erfgoed, sportaccommodaties en culturele instellingen gaan we afspraken maken over de financiering van de verduurzaming van hun gebouw.

BRUISENDE DORPEN EN STEDEN.

De leefbaarheid in te veel Gelderse streken staat onder druk. In te veel dorpen komt de bus niet meer, dreigt het zwembad te sluiten of is het voortbestaan van de school onzeker. Een betaalbare woning is voor te veel jongeren niet meer te vinden, doorstromen naar een kleinere woning in de eigen buurt voor veel ouderen onmogelijk. Voorzieningen verdwijnen of worden steeds minder toegankelijk.

De corona-pandemie heeft ons met de neus op de feiten gedrukt: publieke voorzieningen zijn belangrijk en de overheid hoort zorg te dragen voor een leefbare dorpen en steden. In tijden waarin de prijzen stijgen en steeds meer mensen met onzekerheid in de ogen naar de toekomst kijken is het belangrijk dat mensen onderdeel kunnen zijn en blijven van krachtige gemeenschappen. Toegankelijke voorzieningen, goed onderwijs en betrouwbaar openbaar vervoer zijn zo veel meer dan publieke diensten. Een actief verenigingsleven en toegankelijke dorps- en wijkcentra zijn zo veel meer dan een leuke bijkomstigheid. Ze maken voor veel mensen het verschil, dragen bij aan de wetenschap dat je er niet alleen voor staat.

Financieel rendement is de afgelopen decennia steeds belangrijker geworden, ten koste van publieke waarden als saamhorigheid en verbinding. De PvdA wil de komende jaren een provincie die actief bijdraagt aan het versterken van de leefbaarheid door voorzieningen overeind te houden of terug te brengen in alle Gelderse dorpen en steden.

ONS PLAN VOOR BRUISENDE DORPEN EN STEDEN:

- Bruisende dorpen en steden worden gevormd door verschillende generaties. Daarom bouwen we overal voor jong én oud. Starterswoningen en sociale huurwoningen moeten beschikbaar zijn in stad en dorp. Zodat er plaats is voor jong en oud. Zo draagt het woonfonds niet alleen bij aan meer betaalbare woonruimte, maar ook aan evenwichtige bevolkingsopbouw. Het dorp Hall (gemeente Brummen) is hierbij een lichtend voorbeeld.

- De provincie helpt bij het openhouden van kleine scholen, met het verdwijnen van de laatste school uit een dorp of wijk krijgt de sociale samenhang en organisatiekracht van de lokale gemeenschap een stevige dreun.
- Er komt een loket waar inwoners klachten over hun leefomgeving kwijt kunnen en de provincie gaat gemeenten verplichten het voorzieningenniveau en aantal klachten per kern bij te houden. Wordt het aantal klachten te hoog of het aantal voorzieningen te mager, dan maken we samen met inwoners een plan voor verbetering.
- Het Gelderse Grote en Kleine Stedenbeleid komt terug. De provincie kan bijdragen bij ruimtelijke en sociale ontwikkelingen om leefbaarheid en vergroening te versterken. Leegstand gaan we tegen via het programma SteenGoed Benutten, dat ook gebruikt kan worden om oude wijken sneller op te knappen.
- Er kan al veel met bestaande provinciale subsidies, maar niet iedereen weet de juiste wegen te bewandelen. Daarom is de provincie de komende vier jaar ten misten een keer fysiek aanwezig in alle steden en dorpen om inwoners bij te praten over de mogelijkheden.
- Het langer dan twee jaar laten leegstaan van panden of braak laten liggen van bruikbare bouwgrond wordt verboden. Hierover maken we harde afspraken met gemeenten.
- De leefbaarheidsalliantie is voor veel Gelderse dorpen en steden van levensbelang. Daarom verdient de alliantie blijvende aandacht van de provincie en gaan we in gesprek over het verder versterken van de organisatiekracht.

IN GELDERLAND KAN IEDEREEN ZICHZELF ZIJN.

Gelderland is een thuis voor iedereen, een plek waar iedereen zichzelf kan zijn. Ongeacht afkomst, geaardheid, gender of geloof. Veelkleurigheid is voor ons een symbool van kracht en we staan pal voor de vrijheid en veiligheid van mensen om zichzelf te zijn en eigen keuzes te maken. Sinds 2016 is Gelderland regenboogprovincie en op ons initiatief is de afgelopen Statenperiode geïnvesteerd in beleid voor diversiteit en inclusie. De komende periode is het zaak om dat beleid concreet handen en voeten te geven. Dat lukte al met het reizend kunstwerk ter gelegenheid van Ketikoti dat vanaf dit jaar door de provincie gaat. En dat kan met meer zichtbare uitingsvormen van de fundamentele waarde dat iedereen in onze provincie mee telt, mee doet en zichzelf kan zijn.

Daarbij hoort het vertrouwen dat iedereen in gelijke gevallen gelijk behandeld wordt. Gelijke rechten en eerlijk delen zijn twee zijden van dezelfde medaille. Bestaanszekerheid gaat voor ons een stap verder dan een dak boven je hoofd en een eerlijk loon. Het gaat ook om zeggenschap over je eigen leven, de veiligheid om je eigen keuzes te kunnen maken en respect voor die keuzes. Alleen als we bereid zijn elkaar te zien, naar elkaars verhalen te luisteren en elkaars gedachten te volgen zijn we in staat tegenstellingen te overbruggen.

Via de initiatiefgroep Inclusie hebben we – samen met andere fracties – dit maatschappelijk ideaal een plek kunnen geven op de provinciale politieke agenda. De komende jaren dit alles uitgewerkt worden in concreet politiek beleid. De strijd voor gelijke rechten en gelijke kansen is nog lang niet klaar, ook niet in Gelderland. Daarom blijft dit ook de komende jaren voor de PvdA een belangrijk onderwerp voor provinciale inzet.

ONS PLAN VOOR EEN INCLUSIEVE PROVINCIE:

- Beleid voor diversiteit en inclusie en het zijn van regenboogprovincie verdienen concrete uitwerking. Daarom willen we dat de provincie jaarlijks bijeenkomsten

organiseert over bijvoorbeeld LHBTI+ emancipatie of het Gelders Slavernijverleden. De provincie helpt gemeenten waar nodig met hun beleid op het gebied van diversiteit, emancipatie en inclusie en stimuleert het halen van keurmerken als Roze Loper.

- Als werkgever zet de provincie zich in voor een inclusief personeelsbestand en wordt rekening gehouden met de verschillende achtergronden van medewerkers.
- We verbreden de scope van de diversiteitsscan. Die gaat niet alleen over onderwijs en arbeidsmarkt, maar diversiteit, inclusie en emancipatie gaan een rol spelen in alle programma's van de provincie. Om het jaar onderzoeken we de voortgang in samenwerking met gespecialiseerde partijen.
- We hebben aandacht voor mensen met een beperking in onze communicatie. Informatie is voor iedereen vindbaar en begrijpelijk, ook voor mensen die wat minder makkelijk lezen of voor mensen met een beperking. In communicatie van de provincie hoort iedereen zich te herkennen, dus ook bijvoorbeeld paren van gelijk geslacht of mensen met een bi-culturele achtergrond.
- Jaarlijks organiseert de provincie een dialoogtafel, om maatschappelijke onderwerpen samen met inwoners te bespreken.

SAMEN VERANTWOORDELIJK VOOR BETROUWBAAR BESTUUR.

De provincie moet een sterke, transparante en dienstbare overheid zijn. Juist nu, omdat er zo veel belangrijke opdrachten bij de provincie liggen, moeten we samen op zoek naar oplossingen die werken voor al onze inwoners. Als PvdA weten we dat bestuurskracht, openheid, vertrouwen en samenwerking onontbeerlijk zijn in de provinciale politieke cultuur.

Vertrouwen in mensen staat bij ons voorop. Samen met andere politieke partijen willen we verschillen zichtbaar maken om ze vervolgens te overbruggen. Dat is voor ons de essentie van politiek debat: duidelijk over wat je wil, maar altijd bereid samen met anderen te bouwen aan een betere toekomst voor ons allemaal. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Sommige partijen willen de problemen en verschillen die er zijn verdiepen tot kloven die niet langer overbrugbaar zijn. Ons uit elkaar spelen om er zelf beter van te worden. Daar werken wij niet aan mee. De PvdA zal in Gelderland dan ook alleen maar samenwerken met die partijen die de kernwaarden van onze politieke cultuur onderschrijven: rechtvaardig, transparant, constructief gebaseerd op vertrouwen in elkaar.

De overheid hoort het fundament te zijn onder de samenleving. Ook de provinciale overheid. Helaas lukt het nog niet altijd die opdracht ook waar te maken. Dat knaagt aan het vertrouwen van mensen: in elkaar, in de politiek, in de provincie. Meer dan ooit is het onze opdracht de boel bij elkaar te houden, zoals Job Cohen en Joop den Uyl dat ooit zeiden. De PvdA Gelderland ziet het als haar opdracht samen met anderen te bouwen aan een provinciale overheid waar mensen op kunnen rekenen. Waar iedereen mee telt en niemand aan zijn of haar eigen lot wordt overgelaten.

ONS PLAN VOOR EEN GELDERSE OVERHEID VOOR IEDEREEN:

- De provincie is bereikbaar voor iedereen. Via één telefoonnummer en één digitaal adres. Inwoners krijgen altijd een ontvangstbevestiging en de provincie reageert

altijd binnen twee weken inhoudelijk op een vraag of verzoek.

- Voor alle inwoners is duidelijk wanneer, hoe en waarom besluiten worden genomen. De provincie gaat meer laten zien wat ze doet: via animaties, filmpjes en infographics. Elk besluit in de Staten wordt in voor iedereen heldere taal samengevat en natuurlijk zijn alle stukken, rapporten en documenten voor iedereen te vinden.
- De provinciale ombudsman krijgt de bevoegdheid klachten over de provincie te onderzoeken en beoordelen. De ombudsman wordt door de Staten benoemd voor zes jaar en is onafhankelijk en onpartijdig. Hij heeft de vrijheid aan zijn oordeel over een specifieke klacht algemene aanbevelingen te verbinden om herhaling van fouten te voorkomen.
- We kijken niet alleen naar vastgestelde normen voor overlast van bijvoorbeeld geluid of geur, maar wegen bij ontwikkelingen altijd de menselijke context en omstandigheden op een specifieke locatie mee. Dat kan betekenen dat op de ene plek meer kan dan op de andere. Natuurlijk worden dat soort afwegingen altijd openbaar gemaakt en helder toegelicht.
- Elke twee jaar wordt er een enquête gehouden onder inwoners van Gelderland om hen te vragen wat ze waarderen in hun straat, buurt, wijk of kern en wat er beter kan. De uitkomsten leiden tot concrete acties waarvan de uitkomsten altijd met de deelnemers aan de enquête worden gedeeld.
- Wij willen vaker experimenteren met andere vormen van medezeggenschap, zoals afgelopen jaren met het Gelders Klimaatpanel. Van tevoren zijn de spelregels daarvoor duidelijk.
- Statenleden en bestuurders van de PvdA zijn altijd aanspreekbaar en toegankelijk. Politiek is voor ons een strijd om ideeën. Dat wil zeggen dat we het inhoudelijk oneens kunnen zijn, maar desondanks altijd samen op zoek moeten naar een oplossing. Politiek gaat over inhoud en het vormen van coalities is daaraan ondergeschikt.
- Elke Gedeputeerde heeft een regio in portefeuille. Zo zijn bestuurders beter te vinden door mensen en worden inzichten en informatie uit de verschillende regio's beter betrokken bij provinciale keuzes.

VERANTWOORDELIJKHEID NEMEN VOOR FINANCIËLE DEGELIJKHEID.

De provincie Gelderland is een rijke provincie. En gelukkig maar: die positie maakt het ons mogelijk van betekenis te zijn voor onze inwoners. Maar de provincie ziet het rendement op haar vermogen afnemen en de onzekerheid over de bijdrage van de rijksoverheid stijgen. De zogenoemde opcenten – deel van de wegenbelasting – worden door het Rijk afgeschaft. Dat levert een tekort van niet minder dan 220 miljoen euro op voor Gelderland.

Dat betekent dat we keuzes moeten maken. Waar gaat ons geld naartoe en wat doen we niet meer. Voor de PvdA staat het welzijn van alle inwoners van onze provincie bij het maken van die keuzes centraal. Het geld dat we investeren moet ten goede komen aan alle inwoners van Gelderland: nu en in de toekomst.

Een groot deel van het vermogen van de provincie zit in wat we 'bestemmingsreserves' noemen. Dat zijn spaarpotten waar bij elkaar 1,5 miljard euro in zit. Dat is heel veel geld dat al jaren op de bank staat. Maar of al die bestemmingen eigenlijk nog wel noodzakelijk zijn, daar stelt eigenlijk niemand vraagtekens bij. Wij wel: want van onnodig reserveren van geld wordt niemand in deze tijd beter.

Een ander deel van het provinciale vermogen zit in fondsen om de economie in Oost-Nederland te versterken. Uit een evaluatie van dit soort regionale ontwikkelmaatschappijen blijkt dat er vooral veel provinciaal geld in zit, terwijl vooral het rijk bepaalt waar het geld aan wordt uitgegeven. Dat willen we meer met elkaar in balans brengen: als het geld van inwoners van Gelderland is, hoort de Gelderse politiek te gaan doelen en besteding. Wil het rijk de regie houden? Dan moet de rijksoverheid meer bijdragen, bijvoorbeeld via het Nationaal Groeifonds.

Ons centrale uitgangspunt is dat we willen investeren in de kracht van de samenleving van vandaag en morgen.

Dit programma bevat vele

voorbeelden van dat type

investeringen. Dat vraagt slim en verstandig omgaan met overheidsgeld. Dat is immers van ons allemaal.

ONS PLAN VOOR SOLIDE FINANCIËLE KEUZES:

- We blijven samen met gemeentes kijken naar projecten die Gelderland mooier, schoner en eerlijker maken. Dat doen we via de gebiedsagenda's.
- We kijken met kritische blik naar de bestemmingsreserves: projecten die te lang in de boeken staan worden geschrapt zodat we aan de slag kunnen met projecten die wel uitgevoerd worden. Van geld op de plank wordt niemand beter.
- We volgen kritisch of Gelderse investeringen in Alliantie ook in Gelderland effect hebben.
- We gaan in gesprek met het rijk om de nationale en provinciale inbreng en zeggenschap in OostNL meer met elkaar in balans te brengen.
- We kiezen voor brede welvaart als centraal uitgangspunt bij het maken van keuzes. Investeringen van de provincie moeten ten goede komen aan alle inwoners. Dus blijven we ook geld steken in sport, cultuur en leefbaarheid.
- De provinciale opcenten zijn een belangrijke inkomstenbron voor de provincie. Maar deze opslag op de wegenbelasting wordt afgeschaft als automobilisten gaan betalen per gereden kilometer. Wij willen een vervangende belasting op basis van de waarde van vastgoed, zowel particuliere woningen als bedrijfspanden. Op die manier dragen de sterkste schouders de zwaarste lasten en kan de provincie blijven investeren in een mooier Gelderland voor iedereen.
- Om alle doelstellingen uit ons programma te realiseren willen we de komende periode vijfhonderd miljoen euro uit het stamkapitaal gebruiken om te investeren in een schoner, eerlijker, welvarender en socialer Gelderland

VERKIEZINGSPROGRAMMA 2023 - 2027

**1. IEDEREEN BETAALBAAR
WONEN.**

**2. IEDEREEN EEN ACCEPTEBELE
ENERGIEREKENING.**

**3. MEER, BETAALBAAR EN
TOEGANKELIJK OV VOOR
IEDEREEN.**